

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Кафедра адміністративного права та адміністративного процесу
Кафедра адміністративної діяльності поліції
Кафедра кримінального права та кримінології

ДОКУМЕНТУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ
ОКРЕМИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ НА
ВОДНИХ ОБ'ЄКТАХ УКРАЇНИ

методичні рекомендації

Одеса

2022

351.74:502.34(072)(477)

Погоджено на засіданні кафедри адміністративної діяльності поліції
факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності
Одеського державного університету внутрішніх справ.
(Протокол № 1 від 17 серпня 2022 р.)

Схвалено та рекомендовано до друку
Навчально-методичною радою
Одеського державного університету внутрішніх справ.
(Протокол № 2 від 26 вересня 2022 р.)

Автори-укладачі:

А.В. Денисова доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративного права та адміністративного процесу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Одеського державного університету внутрішніх справ

Д.С. Афонін кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративної діяльності поліції факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Одеського університету внутрішніх справ

І.М. Чекмарьова кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Одеського державного університету внутрішніх справ

Рецензенти:

М.В. Корнієнко – доктор юридичних наук, професор, проректор Одеського державного університету внутрішніх справ, полковник поліції

О.М. Вдовиченко – доктор філософії, начальник управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування ГУ НП в Одеській області, полковник поліції

Документування поліцейськими окремих правопорушень на водних об'єктах України : методичні рекомендації. / А.В. Денисова, Д.С. Афонін, І.М. Чекмарьова. Одеса, Одеський державний університет внутрішніх справ, 2022. 48 с.

На підставі аналізу законодавства України, практики діяльності Національної поліції викладено деякі організаційно-правові засади діяльності підрозділів Національної поліції щодо запобігання, профілактики та протидії правопорушенням на водних об'єктах.

Науково-практичні рекомендації виконані на замовлення Управління авіації та поліції на воді Національної поліції України та розраховані на практичних працівників Національної поліції, а також курсантів, студентів, науково-педагогічних працівників навчальних закладів юридичного профілю.

© ОДУВС, 2022.

© Денисова А.В., Афонін Д.С.,
Чекмарьова І.М. 2022.

ЗМІСТ

Вступ	4
I. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень у сфері охорони водних ресурсів та кримінальні правопорушення, що посягають на безпеку руху та експлуатацію водного транспорту	5
II. Адміністративно-правова характеристика адміністративних правопорушень, що посягають на безпеку руху та експлуатацію водного транспорту	26
III. Особливості оформлення матеріалів про адміністративне правопорушення, відповідальність за яке передбачена статтею 117 та частинами 5-7 статті 130 КУпАП	37
IV. Підстави та порядок адміністративного затримання особи, яку підозрюють у вчиненні адміністративного правопорушення на водних об'єктах України	47
Словник основних термінів	53
Список літератури	55

ВСТУП

На сучасному етапі розвиток транспортної інфраструктури України є одною з перспективних завдань держави. Одним із напрямків цього розвитку є розвиток внутрішнього водного транспорту. Внутрішні річкові водні шляхи України включають річки, визначені Європейською угодою про найважливіші внутрішні водні шляхи міжнародного значення, зокрема, річки Дунай (P80), Дніпро (P40), Дністер (P90) тощо.

Державне регулювання у сфері внутрішнього водного транспорту здійснюється з метою реалізації єдиної економічної, інвестиційної, науково-технічної, екологічної та соціальної політики розвитку внутрішнього судноплавства за принципами пріоритетності потреб внутрішнього водного транспорту. Але це не можливо без здійснення відповідної безпеки. Особливо при запобіганні, профілактиці та протидії правопорушенням на водних об'єктах.

Актуальність розробки наданих методичних рекомендацій полягає в тому, що виникла необхідність у наданні працівникам Національної поліції чітких роз'яснень щодо алгоритму дій під час документування поліцейськими окремих правопорушень на водних об'єктах, що пов'язано зі збільшенням кількості випадків вчинення правопорушень на таких об'єктах. Особливо це стосується адміністративних правопорушень правил користування малими, спортивними суднами та водними мотоциклами та керування річковими, морськими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами особами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Данів методичні рекомендації на підставі аналізу законодавства України, практики діяльності Національної поліції розкривають деякі організаційно-правові засади діяльності підрозділів Національної поліції щодо запобігання, профілактиці та протидії правопорушенням на водних об'єктах.

I. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ОХОРОНИ ВОДНИХ РЕСУРСІВ ТА КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА БЕЗПЕКУ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЮ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ

Стаття 239-2 КК України. Незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмір.

1. Незаконне заволодіння поверхневим (грунтовим) шаром земель водного фонду в особливо великих розмірах, -

карається штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Та сама дія, вчинена повторно або за попередньою змовою групою осіб, -

карається обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, -

караються обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. Особливо великим розміром у цій статті слід розуміти обсяг поверхневого (грунтового) шару земель, який становить більше, ніж десять кубічних метрів.

Об'єкт кримінального правопорушення – це встановлений порядок охорони земель водного фонду, додатковий факультативний об'єкт – життя і здоров'я особи, власність, інші блага.

Предметом кримінального правопорушення виступають землі водного фонду (згідно із ЗК основною складовою частиною земель водного фонду є землі, покриті водою) в особливо великих розмірах. Фактично всі водні об'єкти займають земельні ділянки, на яких вони знаходяться, за винятком підземних вод та джерел, оскільки вони знаходяться в надрах землі. До водопокритих земель відносять тільки земельні площини, стійко покриті водою протягом року.

Земельний кодекс України до складу земель водного фонду (ст. 58) відносить землі, зайняті:

- морями, річками, озерами, водосховищами, іншими водними об'єктами, болотами, а також островами, не зайняті лісами;
- прибережними захисними смугами вздовж морів, річок та навколо водойм, крім земель, зайнятими лісами;
- гідротехнічними, іншими водогосподарськими спорудами та каналами, а також землі, виділені під смугу відведення для них;
- береговими смугами водних шляхів.

Об'єктивна сторона кримінального правопорушення містить дії, що полягають у незаконному заволодінні, тобто без отриманого від спеціально уповноваженого органу влади дозволу, поверхневим (грунтовим) шаром земель водного фонду в обсязі більшого, ніж десять кубічних метрів.

Такі дії можуть бути вчинені підчас проведення будівельних, днопоглиблювальних робіт, видобуванні піску і гравію, прокладанні кабелів, трубопроводів та інших комунікацій, здійсненні зазначених та інших робіт у місцях, де це прямо заборонено чинним законодавством та якщо зазначені дії було вчинено без відповідного дозволу.

Кримінальне правопорушення визнається закінченим з моменту вилучення земель водного фонду в особливо великих розмірах (формальний склад).

Суб'єкт кримінального правопорушення є загальний, тобто фізична

осудна особа, яка досягла 16-річного віку.

Суб'єктивна сторона характеризується умисною формою вини, психічне ставлення особи до наслідків, передбачених у ч. 3 ст. 239-2 КК, – лише необережністю.

Кваліфікуючими ознаками кримінального правопорушення (ч. 2 ст. 239-2 КК) є вчинення тієї самої дії: повторно; або за попередньою змовою групою осіб.

Особливо кваліфікуючими ознаками кримінального правопорушення (ч. 3 ст. 239-2 КК) є спричинення діями, передбаченими ч. 1 або ч. 2 цієї статті, тяжких наслідків. Під тяжкими наслідками слід розуміти заподіяння шкоди, що характеризується підвищеною небезпекою, руйнуванням чи істотним ушкодженням на значних територіях, втратою унікальних і рідкісних об'єктів природи, масовою загибеллю людей, масовою загибеллю тварин на великій території, значною матеріальною шкодою тощо.

Стаття 242. Порушення правил охорони вод

1. Порушення правил охорони вод (водних об'єктів), якщо це спричинило забруднення поверхневих чи підземних вод і водоносних горизонтів, джерел питних, лікувальних вод або зміну їхніх природних властивостей, або виснаження водних джерел і створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи для довкілля, -

карається штрафом від однієї тисячі до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до п'яти років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі діяння, якщо вони спричинили загибель або захворювання людей, масову загибель об'єктів тваринного і рослинного світу або інші тяжкі наслідки, -

караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням

волі на той самий строк.

Предметом кримінального правопорушення є всі водні об'єкти на території України, що беруть участь у кругообігу вод і нерозривно пов'язані з довкіллям. Це ріки, озера, водосховища, канали, ставки, підземні води, джерела, морські затоки, протоки, лимани та інші водоймища, що знаходяться на поверхні або під землею (включно й автономні), включені та не включені до господарського обороту.

Об'єктивна сторона кримінального правопорушення проявляється в порушенні правил охорони вод (водних об'єктів), якщо це спричинило забруднення поверхневих чи підземних вод і водоносних горизонтів, джерел питних, лікувальних вод або зміну їх природних властивостей, або виснаження водних джерел і створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи для довкілля.

Суб'єктивна сторона – складна (подвійна) вина, тобто умисел або необережність щодо порушення правил, та необережність до наслідків.

Суб'єкт – загальний, у тому числі службова особа.

Частина 2 ст. 242 ККУ передбачає відповідальність, якщо дії ч. 1 спричинили загибель або захворювання людей, масову загибель об'єктів тваринного і рослинного світу або інші тяжкі наслідки.

Стаття 243. Забруднення моря

1. Забруднення моря в межах внутрішніх морських чи територіальних вод України або в межах вод виключної (морської) економічної зони України матеріалами чи речовинами, шкідливими для життя чи здоров'я людей, або відходами внаслідок порушення спеціальних правил, якщо це створило небезпеку для життя чи здоров'я людей або живих ресурсів моря чи могло перешкодити законним видам використання моря, а також незаконне скидання чи поховання в межах внутрішніх морських чи територіальних вод України або у відкритому морі зазначених матеріалів, речовин і відходів, -

караються штрафом від трьохсот до восьмисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Ті самі діяння, якщо вони спричинили загибель або захворювання людей, масову загибель об'єктів тваринного і рослинного світу або інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

3. Неповідомлення спеціально відповідальними за те особами морських та повітряних суден або інших засобів і споруд, що знаходяться в морі, адміністрації найближчого порту України, іншому уповноваженому органу або особі, а у разі скидання з метою поховання - і організації, яка видає дозволи на скидання, інформації про підготовлюване або здійснене внаслідок крайньої потреби скидання чи невідворотні втрати ними в межах внутрішніх морських і територіальних вод України або у відкритому морі шкідливих речовин чи сумішей, що містять такі речовини понад встановлені норми, інших відходів, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей або живих ресурсів моря чи могло завдати шкоди зонам лікування і відпочинку або перешкодити іншим законним видам використання моря, -

карається штрафом від однієї тисячі до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до п'яти років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

Об'єктом кримінального правопорушення виступає природне середовище – море, живі ресурси моря і здоров'я людей – від заподіяння їм

шкоди забруднення.

Предметом кримінального правопорушення є внутрішні морські чи територіальні води України, води виключної (морської) економічної зони України, а також відкрите море.

Об'єктивна сторона визнається як забруднення моря і проявляється в таких двох формах:

- 1) Порухнення спеціальних правил поведження з матеріалами чи речовинами, шкідливими для життя та здоров'я людей або живих ресурсів моря;
- 2) Незаконне скидання чи поховання зазначених матеріалів, речовин і відходів.

При визначенні об'єктивної сторони цього кримінального правопорушення має значення така ознака, як місце його вчинення. Забруднення моря шляхом порушення спеціальних правил поведження з деякими речовинами, матеріалами, відходами здійснюється в межах внутрішніх морських чи територіальних вод України або вод виключної (морської) економічної зони України, а забруднення шляхом незаконного скидання вказаних речовин і відходів, їх поховання – у межах внутрішніх морських територіальних вод України або у відкритому морі.

Наслідком вказаних діянь виступає наявність забруднення моря і створення небезпеки для життя і здоров'я людей або живих ресурсів моря чи можливості перешкодити законним видам використання моря внаслідок вказаного забруднення.

Суб'єктивна сторона забруднення моря передбачає складну (подвійну) вину: щодо забруднення моря- умисел або необережність, щодо наслідків – необережність. Незаконне скидання чи поховання в межах внутрішніх морських чи територіальних вод України або у відкритому морі зазначених матеріалів, речовин і відходів вчиняється з прямим умислом.

Суб'єкт – загальний, в тому числі службова особа.

Частина 2 ст. 243 ККУ передбачає відповідальність за ті самі діяння, вчиненні у ч. 1 цієї статті, якщо вони спричинили загибель або захворювання людей, масову загибель об'єктів тваринного і рослинного світу або інші тяжкі наслідки.

Частина 3 ст. 243 ККУ передбачає самостійний склад кримінального правопорушення.

Об'єктивна частина за ч. 3 проявляється в неповідомленні спеціально відповідальним за те особами морських та повітряних суден або інших засобів і споруд, що знаходяться в морі, адміністрації найближчого порту України, іншому уповноваженому органу або особі, а у разі скидання з метою поховання – і організації, яка видає дозволи на скидання, інформації про підготовлюване або здійснене внаслідок крайньої потреби скидання чи невідворотні втрати ними в межах внутрішніх морських і територіальних вод України або у відкритому морі шкідливих речовин чи сумішей, що містять такі речовини понад встановлені норми, інших відходів, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей або живих ресурсів моря чи могло завдати шкоди зонам лікування і відпочинку або перешкодити іншим законним видам використання моря.

Суб'єктивна сторона за ч. 3 ст. 243 ККУ може бути у вигляді умислу або необережності.

Суб'єкт – особа, спеціально відповідальна за своєчасне і достовірне повідомлення адміністрації про випадки скидання або поховання в морі.

Стаття 249. Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом

1. Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом, якщо воно заподіяло істотну шкоду, -

карається штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на

строк до трьох років.

2. Ті самі діяння, якщо вони вчинені із застосуванням вибухових, отруйних речовин, електроструму або іншим способом масового знищення риби, звірів чи інших видів тваринного світу або особою, раніше судимою за кримінальне правопорушення, передбачене цією статтею, -

караються штрафом від трьох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

Предметом цього кримінального правопорушення є риба різних видів (прісні та морські), водні тварини та інші водні організми, які перебувають у стані природної волі, а також морські водорості і трави, що мають промислове значення для виробництва добрива, медичних препаратів і продуктів харчування.

Незаконна ловля таких водних хутрових тварин, як бобр, видра, ондатра тощо, охоплюється незаконним полюванням.

Дії осіб, які незаконно виловили з метою присвоєння риби, добування водних тварин або інших водних організмів, які вирощуються різними підприємствами та організаціями в спеціально обладнаних або пристосованих водоймах, або заволодіння рибою, водними тваринами, виловленими цими організаціями, або які знаходяться в розплідниках, у вольєрах диких тварин, птахів, підлягають кваліфікації як викрадення чужого майна.

Об'єктивна сторона кримінального правопорушення виявляється в незаконному зайнятті рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом, якщо воно заподіяло істотну шкоду.

Для встановлення істотної шкоди необхідно враховувати вартість, екологічну цінність, кількість здобутого, а також розмір шкоди, заподіяної довкіллю.

Суб'єктивна сторона характеризується умислом.

Суб'єкт – загальний.

Частина 2 ст. 249 ККУ передбачена відповідальність за ті самі дії, якщо вони вчиненні способом масового знищення риби, звірів чи інших видів тваринного світу або особою, раніше судимою за це кримінальне правопорушення.

Стаття 276 КК України. Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту.

1. Порушення працівником залізничного, водного або повітряного транспорту правил безпеки руху або експлуатації транспорту, а також недоброякісний ремонт транспортних засобів, колій, засобів сигналізації та зв'язку, якщо це створило небезпеку для життя людей або настання інших тяжких наслідків, -

караються виправними роботами на строк до двох років або обмеженням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі діяння, якщо вони спричинили потерпілому середньої тяжкості чи тяжкі тілесні ушкодження або заподіяли велику матеріальну шкоду, -

караються позбавленням волі на строк від двох до семи років.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили загибель людей, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

Основним безпосереднім об'єктом є безпека руху або експлуатація залізничного, водного або повітряного транспорту. Додатковим факультативним об'єктом можуть виступати життя та здоров'я особи, власність, довкілля, інші блага.

Об'єктивна сторона характеризується:

➤ Діяннями:

- Порушення правил безпеки руху або експлуатації транспорту;

- Недоброякісний ремонт транспортних засобів, колій, засобів зв'язку та сигналізації.

- Наслідками:

- Створення небезпеки для життя людей або настання інших тяжких наслідків (ч.1);

- Спричинення потерпілому середньої тяжкості чи тяжкі тілесні ушкодження або заподіяли велику матеріальну шкоду (ч.2);

- Спричинення загибелі людей (ч.3).

- Причинний зв'язок між діянням та наслідками, що ним заподіяні.

Порушення правил безпеки руху на водному транспорті – це порушення правил причалування і швартування суден у відсутності постійного спостереження за станом водного шляху, неправильне розходження із зустрічними суднами тощо.

Порушення правил експлуатації транспорту полягає в недотриманні габаритів, порядку укладання вантажів і їхнього закріплення, у недотриманні вимог, рекомендованих до технічного стану засобів транспорту, окремих його механізмів тощо.

Суб'єктом може бути тільки працівники залізничного, **водного** і повітряного транспорту.

Суб'єктивна сторона цього кримінального правопорушення вимагає встановлення психічного ставлення особи до діяння і його наслідків. Що стосується діяння, то воно може бути вчинене з прямим умислом або через кримінальну протиправну недбалість. До наслідків вина може бути тільки необережною, у вигляді кримінально протиправної самовпевненості або недбалості.

Стаття 277 КК України. Пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів.

1. Умисне руйнування або пошкодження шляхів сполучення, споруд на

них, рухомого складу або суден, засобів зв'язку чи сигналізації, а також інші дії, спрямовані на приведення зазначених предметів у непридатний для експлуатації стан, якщо це спричинило чи могло спричинити аварію поїзда, судна або порушило нормальну роботу транспорту, або створило небезпеку для життя людей чи настання інших тяжких наслідків, -

караються штрафом від п'ятдесяти до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк, або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі діяння, якщо вони спричинили потерпілому середньої тяжкості чи тяжкі тілесні ушкодження або завдали великої матеріальної шкоди, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили загибель людей, -

караються позбавленням волі на строк від семи до п'ятнадцяти років.

Предметом цього кримінального правопорушення охоплюються всі засоби транспорту, пристрої й механізми, які забезпечують безпеку руху й експлуатації залізничного, водного і повітряного транспорту. Це лише такі устрої й механізми, що забезпечують нормальне функціонування технічних систем транспорту і тим самим – нормальне існування відносин у сфері безпеки руху й експлуатації транспорту (шляхи сполучення, споруди на них, рухомий склад і судна, засоби зв'язку і сигналізації).

Основним безпосереднім об'єктом є безпека використання шляхів сполучення і транспортних засобів (крім трубопровідного).

Додатковим факультативним об'єктом можуть виступати життя та здоров'я особи, власність, інші блага.

Об'єктивна сторона цього кримінального правопорушення передбачає:

- умисне руйнування або пошкодження шляхів сполучення, споруд

на них, рухомого складу або суден, засобів зв'язку чи сигналізації;

- інші дії, які спрямовані на приведення зазначених предметів у непридатний для експлуатації стан, якщо це спричинило чи могло спричинити аварію поїзда, судна або порушило нормальну роботу транспорту, або створило небезпеку для життя людей чи настання інших тяжких наслідків.

Руйнування шляхів сполучення і транспортних засобів – це протиправний вплив на ці предмети шляхом порушення їх цілісності й структури, внаслідок чого вони стають непридатними для експлуатації згідно зі своїм цільовим призначенням.

Пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів – це протиправний вплив на ці предмети, коли з ладу виводяться окремі їх частини й механізми, тому вони в цілому стають непридатними для експлуатації згідно зі своїм цільовим призначенням.

Інші дії, що призвели зазначені предмети у непридатний для експлуатації стан, - це такий протиправний на них вплив, у результаті якого технічно справні механізми та елементи транспорту тимчасово (у даній ситуації) приводяться в непридатний для експлуатації стан.

Наслідками згідно ч. 1 є сходження рухомого складу з рейок, пошкодження транспортних засобів, їх зіткнення, посадка судна на мілину тощо. Крім того зазначено як наслідок порушення нормальної роботи транспорту яке може полягати у зриві графіку руху транспортних засобів, у затримці доставки вантажів і пасажирів тощо. Ч. 2 даної статті передбачає спричинення потерпілому середньої тяжкості чи тяжкі тілесні ушкодження або заподіяння великої матеріальної шкоди. В ч. 3 зазначається наслідок у вигляді загибелі людей.

Суб'єктом кримінального правопорушення є особа, яка досягла 14 років.

Суб'єктивна сторона розглянутого кримінального правопорушення

характеризується умисним ставленням до руйнування, пошкодження або приведення у непридатний для експлуатації стан об'єктів транспорту і необережним ставленням до наслідків у вигляді аварії, порушення нормальної роботи транспорту, створення небезпеки або настання реальної шкоди.

Стаття 278 КК України. Угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна

1. Угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна -

караються позбавленням волі на строк від трьох до шести років.

2. Ті самі дії, вчинені за попередньою змовою групою осіб або поєднані з насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою або поєднані з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або такі, що спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років.

Предметом виступають пасажирський чи вантажний потяг, локомотив, тощо. Повітряним судом вважається літальний апарат, підтриманий в атмосфері за рахунок його взаємодії з повітрям. До морських і річкових відносяться пасажирські, вантажні, рибальські, допоміжні (буксири), рятувальні та інші судна. Для кваліфікації не має значення відомча належність зазначених засобів.

Об'єктивна сторона виражається в двох альтернативних діях:

- угон (протиправне заволодіння транспортним засобом для здійснення поїздки на нього або самовільне використання транспортного

засобу);

- захоплення (протиправне заволодіння транспортним засобом будь-якою особою із застосуванням насильства чи погроз для здійснення поїздки на ньому, зміни напрямку руху тощо).

Угон – це самовільне заволодіння транспортним засобом та поїздка на ньому. При угоні характерне те, що він:

✓ вчиняється всупереч встановленому порядку допуску до управління транспортними засобами;

✓ здійснюються всупереч або внаслідок фальсифікації волі власника чи особи, яка вправі управляти транспортним засобом;

✓ полягає у керуванні транспортним засобом, здійсненні функцій машиніста, судноводія, пілота.

Угон є закінченим кримінальним правопорушенням з моменту початку руху.

Захоплення транспортного засобу – це встановлення фактичного контролю над ним, отримання можливості для його використання на власний розсуд, включаючи обмеження доступу до нього інших осіб, перешкоджання руху тощо.

Захоплення, як і угон, здійснюється самовільно, всупереч встановленому порядку. Він може полягати у заволодінні транспортним засобом таємно, із застосуванням насильства або погрози, обману. При цьому особи, які повинні і мають право здійснювати управління цим засобом, не допускаються до нього або виганяються, або ж відсторонюються від керування чи керують ним під примусом.

Закінченим захопленням є з моменту отримання можливості керування транспортним засобом, приведення його в рух, визначення маршруту чи зупинення.

Суб'єктом виступає особа, яка досягла 14-річного віку.

Суб'єктивна сторона характеризується прямим умислом.

Частина 2 ст. 278 КК України встановлює відповідальність за діяння вчинені за попередньою змовою групою осіб або поєднані з насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого. Частина 3 ст. 278 КК України встановлює відповідальність за вчинення діянь організованою групою або поєднані з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або такі, що спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки. Якщо угон чи захоплення транспортного засобу поєднаний зі здійсненням інших більш тяжких кримінальних правопорушень, то вчинене кваліфікується за сукупністю кримінальних правопорушень.

Стаття 279 КК України. Блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства

1. Блокування транспортних комунікацій шляхом влаштування перешкод, відключення енергопостачання чи іншим способом, яке порушило нормальну роботу транспорту або створювало небезпеку для життя людей, або настання інших тяжких наслідків, -

карається штрафом від п'ятдесяти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років.

2. Захоплення вокзалу, аеродрому, порту, станції або іншого транспортного підприємства, установи або організації -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили загибель людей або інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років.

Предметом кримінального правопорушення є:

✓ транспортні комунікації (ч.1 ст. 279 КК України) - шляхи

сполучення, споруди на них, транспортні засоби, засоби зв'язку і сигналізації, інші механізми та елементи залізничного, повітряного, водного, автомобільного міського електротранспорту чи магістрального трубопровідного транспорту;

✓ вокзали, порти, станції та інші транспортні підприємства, установи та організації (ч. 2 ст. 279 КК України) – пасажирські вокзали, товарні станції, аеродроми, аеровокзали, гелікоптерні майданчики, порти, морські вокзали, автовокзали, насосні станції, диспетчерські пункти, перони, причали, злітні смуги, депо тощо (тільки ті, які забезпечують рух і експлуатацію транспорту).

Об'єктивна сторона кримінального правопорушення передбачає:

1. Дії:

- Блокування транспортних комунікацій (ч. 1 ст. 279 ККУ);
- Захоплення вокзалу, аеродрому, порту, станції або іншого транспортного підприємства, установи або організації (ч. 2 ст. 279 ККУ).

Блокування може здійснюватися шляхом розміщення шляхом розміщення на вулицях, дорогах, залізничних коліях, злітній смузі колод, шпал, каменів, залізобетонних конструкцій, транспортних засобів, сільськогосподарських, будівельних та інших механізмів, що не дають можливості рухатися транспортним засобам. Технічна система транспорту може бути паралізована шляхом припинення подачі паливно-мастильних матеріалів, води, газу, відключення електроенергії, засобів зв'язку, сигналізації чи автоматики, що забезпечують керування транспортом, а також шляхом перекриття доріг, вулиць за допомогою натовпу людей, стада тварин тощо. Закінчене кримінальне правопорушення за цією дією буде вважатися закінченим з моменту настання одного із зазначених наслідків.

Захоплення – це заволодіння будинком чи його частиною із застосуванням насильства або погроз до працівників транспорту, інших осіб і встановлення контролю над ними. При застосуванні психічного насильства

винні можуть загрожувати вбивством, заподіянням тілесних ушкоджень різної тяжкості. Закінчене кримінальне правопорушення за цією дією буде вважатися закінченим з моменту встановлення контролю над об'єктами або над якоюсь частиною будинку, що має важливе значення для нормального функціонування технічної системи транспорту.

2. Наслідки:

- порушення нормальної роботи транспорту;
- створення небезпеки для життя людей;
- настання інших тяжких наслідків;
- загибель людей.

Суб'єктом цього кримінального правопорушення є особа з 16 років.

Суб'єктивна сторона характеризується виною у формі прямого умислу стосовно дій. Щодо наслідків, то вина може виражатися як в умислі, так і в необережності.

Стаття 280 КК України. Примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків

1. Примушування працівника залізничного, повітряного, водного, автомобільного, міського електричного чи магістрального трубопровідного транспорту до невиконання своїх службових обов'язків шляхом погрози вбивством, заподіянням тяжких тілесних ушкоджень або знищенням майна цього працівника чи близьких йому осіб, -

карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, -

караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням

волі на той самий строк.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою або поєднані з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або такі, що спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років.

При кваліфікації кримінального правопорушення, передбаченого ст. 280 КК, слід виходити з того, що потерпілими від нього можуть бути будь-які працівники транспорту (капітани, водії, члени екіпажів, диспетчери, чергові по вокзалу, начальники станцій, портів, особи, які забезпечують безпеку руху й експлуатацію, здійснюють ремонт, обслуговування, підготовку до випуску в рейс чи на лінію транспортних засобів тощо) чи близькі їм особи (батьки, подружжя, діти, рідні брати та сестри, діди, бабусі, онуки) та інші особи, вплив на яких може спонукати до невиконання працівником транспорту своїх службових обов'язків (друзі, кохані).

Кваліфікуючи примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків за об'єктивною стороною, необхідно враховувати, що вона полягає в примушуванні, тобто активних діях щодо працівника транспорту з метою домогтися невиконання ним своїх службових обов'язків. Примушування визнається кримінально протиправним посяганням лише тоді, коли воно реалізовується суб'єктом шляхом погрози вбивством, заподіянням тяжких тілесних ушкоджень або знищенням майна працівника транспорту чи близьких йому осіб. Погроза, що застосовується як спосіб примушування потерпілого, полягає у психічному насильстві (демонстрація зброї або інших предметів, які використовує винний).

Кримінальне правопорушення вважається закінченим з моменту вчинення дій, спрямованих на примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків, незалежно від того, чи досяг винний своєї мети.

Здійснюючи кваліфікацію за суб'єктивною стороною, слід пам'ятати, що вона характеризується прямим умислом. До настання наслідків вина виражається у формі необережності. Винна особа усвідомлює, що примушує працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків, розуміє протиправність вчиненого і бажає вчинити такі дії.

Кваліфікуючи дане кримінальне правопорушення за суб'єктом, варто взяти до уваги, що ним є фізична осудна особа, що досягла 16-річного віку. Якщо примушування здійснює службова особа щодо своїх підлеглих, то при наявності відповідних ознак відповідальність настає за сукупністю і за службове кримінальне правопорушення.

Кваліфікуючими ознаками кримінального правопорушення є дії, вчинені: повторно; за попередньою змовою групою осіб (ч. 2 ст. 280 КК); організованою групою; поєднані з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого; що спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки (ч. 3 ст. 280 КК).

Погроза вбивством є обов'язковою ознакою складу кримінального правопорушення, і додаткової кваліфікації вчиненого за ст. 129 КК не потрібно.

Стаття 284 КК України. Ненадання допомоги судну та особам, що зазнали лиха.

Ненадання допомоги капітаном судна в разі зіткнення з іншим судном екіпажу та пасажиром останнього, а також зустрінутим у морі або на іншому водному шляху особам, які зазнали лиха, якщо він мав можливість надати таку допомогу без серйозної небезпеки для свого судна, його екіпажу і пасажирів, -

карається штрафом до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до двох років.

Кваліфікуючи кримінальне правопорушення, передбачене ст. 284 КК, слід взяти до уваги положення ст. 98 Конвенції ООН по морському праву від 10 грудня 1982 р., ст. 60 КТМ та інші нормативні акти, які зазначають, що при зіткненні суден їх капітани зобов'язані повідомити один одному назви своїх суден, порти їх приписок, місця відправлення і призначення або найближчий порт, у який заходить судно.

Кваліфікуючи ненадання допомоги судну та особам, що зазнали лиха, за об'єктивною стороною, необхідно враховувати, що вона полягає у бездіяльності – неповідомленні капітаном судна іншому судну, що зіткнулося з ним на морі, назви і порту приписки свого судна, а також місця свого відправлення та призначення, незважаючи на наявність можливості подати ці відомості (як неповідомлення повинно кваліфікуватися також повідомлення неправдивих відомостей). Капітан може повідомити ці відомості в будь-якій формі (усно, письмово, по радіо, телеграфом тощо).

Відповідальність за даною статтею настає лише за умови, що капітан судна мав можливість повідомити капітану судна, з яким сталося зіткнення, необхідні відомості про своє судно.

Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони є місце зіткнення суден – на морських шляхах.

Суб'єкт кримінального правопорушення – спеціальний: капітан судна чи особа, яка виконує його обов'язки.

Здійснюючи кваліфікацію за суб'єктивною стороною, слід пам'ятати, що вона характеризується умисною формою вини.

Стаття 285. Неповідомлення капітаном назви свого судна при зіткненні суден

Неповідомлення капітаном судна іншому судну, що зіткнулося з ним на морі, назви і порту приписки свого судна, а також місця свого відправлення та призначення, незважаючи на наявність можливості подати ці відомості,

-

карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або арештом на строк до шести місяців.

Об'єктом кримінального правопорушення є безпека руху та експлуатації транспорту в частині забезпечення встановленого порядку розслідування аварій на морі.

Об'єктивна сторона полягає у бездіяльності, змістом якої є:

- Неповідомлення членам екіпажу чи пасажирів іншого судна, з яким відбулося зіткнення, даних про своє судно – його назву, порту прописки, місця свого відправлення і призначення;
- повідомлення лише частини необхідних даних;
- повідомлення неправдивих даних.

Відповідальність настає за умови, що винний мав можливість надати необхідну інформацію. Відсутність такої можливості повинна бути викликана об'єктивними обставинами – пораненням капітана, необхідністю вжити заходів для забезпечення плавучого судна чи рятування пасажирів і екіпажу, несправністю засобів зв'язку тощо.

Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони кримінального правопорушення є місце його вчинення. Ним є як відкрите море, так і територіальні води будь-якої держави.

Суб'єкт – спеціальний, а саме лише капітан судна, яке зіткнулося з іншим судном.

Суб'єктивна сторона характеризується прямим умислом.

II. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА БЕЗПЕКУ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЮ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ

Стаття 130 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачає настання адміністративної відповідальності за керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції. Також вказаною статтею передбачено настання відповідальності за відмову від проходження огляду на предмет перевірки перебування особи в стані сп'яніння.

Відповідно до ст. 266 КУпАП особи, які керують транспортними засобами, щодо яких є підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, підлягають відстороненню від керування цими транспортними засобами та оглядові на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння. Огляд осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, здійснюється в закладах охорони здоров'я не пізніше двох годин з моменту встановлення підстав для його здійснення. Огляд у закладі охорони здоров'я та складення висновку за результатами огляду проводиться в присутності поліцейського. Кожний випадок огляду осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння у закладі охорони здоров'я реєструється в порядку, визначеному спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.

Огляд особи на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, проведений з порушенням вимог цієї статті, вважається недійсним.

У разі відсторонення особи від керування транспортним засобом, річковим або маломерним судном можливість керування цим транспортним засобом, річковим або маломерним судном надається уповноваженій нею особі, яка має посвідчення водія (судноводія) відповідної категорії та може бути допущена до керування транспортним засобом, річковим або маломерним судном.

Направлення особи для огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду здійснюються в порядку визначеному Кабінетом Міністрів України.

Порядок направлення та проведення освідування на предмет виявлення ознак наркотичного сп'яніння регулюється «Інструкцією про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції», затвердженою спільним наказом МВС України та МОЗ України від 09.11.2015 № 1452/735 з відповідними змінами та доповненнями (Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 11 листопада 2015 року за № 1413/27858) (Далі – Інструкція).

Відповідно до п. 2 Порядку, огляду підлягають водії транспортних засобів, щодо яких у поліцейського є підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції (далі - стан сп'яніння), згідно з ознаками такого стану, установленними МОЗ і МВС.

Пунктом Інструкції визначено, що ознаками наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, є: наявність однієї чи декількох ознак стану алкогольного сп'яніння (крім запаху алкоголю з порожнини рота); звужені чи дуже розширені зіниці, які не реагують на світло; сповільненість або навпаки

підвищена жвавість чи рухливість ходи, мови; почервоніння обличчя або неприродна блідість.

Згідно п. 10 Інструкції зразки біологічного середовища для лабораторного дослідження відбираються у дві ємності. Вміст однієї ємності використовується для первинного дослідження, вміст другої ємності зберігається протягом 90 днів.

За результатами огляду на стан сп'яніння та лабораторними дослідженнями встановлюється діагноз, який вноситься до акта медичного огляду (п. 15 Інструкції).

Висновок щодо результатів медичного огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, видається на підставі акта медичного огляду (п. 16 Інструкції).

Пункт 17 Інструкції визначає, що зміст висновку щодо результатів медичного огляду особи на стан сп'яніння повідомляється оглянутій особі в присутності поліцейського, який її доставив, про що робиться запис у вищезазначеному висновку.

Відповідно до п. 20 Інструкції висновок щодо результатів медичного огляду особи на стан сп'яніння складається в усіх випадках безпосередньо після огляду особи у трьох примірниках: перший примірник видається підпис поліцейському, який доставив дану особу на огляд, другий видається оглянутій особі, а третій залишається в закладі охорони здоров'я.

Висновки щодо результатів медичного огляду осіб на стан сп'яніння, складені з порушенням вимог цієї Інструкції, вважаються недійсними (п. 22 Інструкції).

Тобто, вказаними спеціальними підзаконними нормативно правовими актами визначено чіткий порядок проведення медичного огляду осіб на стан сп'яніння, який є обов'язковим до виконання.

При цьому з системного аналізу вказаних норм законодавства чітко видно, що результати аналізу на стан наркотичного сп'яніння мають бути готові в день здачі аналізу, про що цього ж дня має бути складений акт медичного огляду та в присутності працівника поліції висновок результатів медичного огляду. Такий висновок цього ж дня медичним працівником в присутності працівника органу поліції, який доставив особу на освідчування, має бути вручений такій особі. При цьому в разі виявлення за результатами медичного огляду перебування особи в стані наркотичного сп'яніння, невідкладно має бути складений протокол про вчинення такою особою адміністративного правопорушення, в такій особі має бути вилучено посвідчення водія, її відсторонено від керування транспортним засобом та викликано особу, яка зможе керувати транспортним засобом правопорушника.

Пунктом 7 Інструкції визначено, що проведення лабораторних досліджень на визначення наркотичного засобу або психотропної речовини обов'язкове.

Метою лабораторного дослідження є виявлення або уточнення наявних речовин, що здатні спричинювати стан сп'яніння (п. 8 Інструкції).

Згідно п. 10 Інструкції, зразки біологічного середовища для лабораторного дослідження відбираються у дві ємності. Вміст однієї ємності використовується для первинного дослідження, вміст другої ємності зберігається протягом 90 днів.

Відповідно до п. 12 Інструкції, предметом дослідження біологічного середовища можуть бути слина, сеча та змиви з поверхні губ, шкірного покриву обличчя і рук.

Разом з тим, п. 13 Інструкції визначає, що для дослідження біологічного середовища може використовуватися кров, якщо в обстежуваній особі неможливо взяти зразки біологічних середовищ, вказаних у пункті 12 цього розділу.

Мають місце випадки, коли при спробі здати для дослідження зразок сечі, особа не може цього зробити в силу фізіологічних обставин. В такому випадку працівники поліції розцінюють це як відмова від проходження огляду.

Однак в такому випадку вказане потрібно відобразити в складеному протоколі в графі «Пояснення особи...». Адже це по своїй суті не є відмовою від проходження огляду.

При цьому потрібно наполягати аби взяли зразки крові для проведення відповідного дослідження, та в разі відмови у цьому, також про це зазначити в своїх поясненнях у протоколі.

Стаття 130 КУпАП передбачає настання адміністративної відповідальності у тому числі за відмову особи, яка керує транспортним засобом, від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння.

Грамотичний аналіз вимог вказаної статті вказує на те, що під відмовою від проходження огляду законодавцем в ст. 130 КУпАП закладено умисну та свідому дію особи, виражену у небажанні вчиняти активні дії для проходження огляду на стан сп'яніння, за умови наявності для цього усіх необхідних умов.

У той самий час вище описані дії не можуть бути кваліфіковані саме як відмова від проходження огляду на стан сп'яніння, оскільки в такому випадку особа не відмовляється від огляду, а не здача нею біологічної речовини в об'ємі, достатньому для аналізу, не залежала від її волі.

Згідно даних Державної установи «Український моніторинговий та медичний центр з наркотиків та алкоголю Міністерства охорони здоров'я України», терміни виведення наркотичних речовин з крові становлять:

- Марихуана, гашиш - 1 – 10 тижнів;
- Кокаїн - 2 – 10 днів;
- Екстазі - 1,5 – 2 дні;

- Героїн (діацетилморфін) – від 3 до 5 днів;
- Амфетамін, метамфітамін – 2 – 4 днів;
- Метморфін (MET) – 24 – 48 год.

Згідно загально прийнятих медичних нормативів, залишки наркотичної речовини в сечі людини зберігаються протягом часу:

- Метамфетаміни - від 2 до 10 днів (час залежить від частоти вживання)
- Каннабіноїди - від 2 до 4 днів
- Метаболіти кокаїну - від 2 до 4 днів
- Фенциклідин - від 14 до 30 днів (довше у хронічних споживачів)
- Опіати - до 2 днів
- Барбітурати - від 1 дня до 3 тижнів (в залежності від тривалості впливу)
- Бензодіазепіни - від 3 днів до 6 тижнів (довше у хронічних споживачів)
- Метадон - 3 дні
- Пропоксифен - від 6 годин до 2 днів.

Порядок огляду на стан сп'яніння встановлений статтею 266 КУпАП, відповідно до ч. 2 якої, огляд водія на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, проводиться з використанням спеціальних технічних засобів працівником поліції у присутності двох свідків.

Згідно з п.5 Інструкції перед проведенням огляду на стан сп'яніння поліцейський інформує особу, яка підлягає огляду на стан сп'яніння, про порядок застосування спеціального технічного засобу та на її вимогу надає сертифікат відповідності та свідоцтво про перевірку робочого засобу вимірювальної техніки.

Пунктом 1 розділу II Інструкції встановлено, що за наявності ознак, передбачених пунктом 3 розділу I цієї Інструкції, поліцейський проводить огляд на стан сп'яніння за допомогою спеціальних технічних засобів,

дозволених до застосування Міністерством охорони здоров'я України та Держспоживстанартом.

У відповідності до пунктів 3 та 9 Інструкції, поліцейськими використовуються спеціальні технічні засоби, які мають, зокрема, сертифікат відповідності та свідоцтво про повірку робочого засобу вимірювальної техніки.

Згідно з п. 22 вказаної інструкції, висновки щодо результатів медичного огляду осіб на стан сп'яніння, складені з порушенням вимог цієї Інструкції, вважаються недійсними.

Для виконання функцій та завдань, які покладені на Департамент патрульної поліції та з метою їх реалізації, використовуються прилади Dräger Alcotest 6820, які внесені до Державного реєстру медичної техніки та виробів медичного призначення (Свідоцтво №14455/2014 від 29.12.2014 наказ МОЗ України № 1529 від 29.12.2014р.). Виробник приладів гарантує, що дані прилади були виготовлені за найвищими стандартами компанії Dräger Safety AG & Co. KGaA Revalstraße 1, 23560 Lübeck, Germany (Німеччина) (далі – компанія Dräger).

Відповідно до відомостей державного реєстру медичної техніки та виробів медичного призначення, до дозволених для застосування на території України медичних виробів «Газоаналізатори Dräger Alcotest» виробництва Dräger Safety AG & Co. KGaA (Німеччина), свідоцтво про державну реєстрацію 14455/2014 належать: Газоаналізатор Dräger Alcotest 3000, Газоаналізатор Dräger Alcotest 5510, Газоаналізатор Dräger Alcotest 5510 з конфігуруванням, Газоаналізатор Dräger Alcotest 6820, Газоаналізатор Dräger Alcotest з конфігуруванням, Газоаналізатор Dräger Alcotest XT.

Вказані прилади зареєстровані та внесені до Державного реєстру медичної техніки та виробів медичного призначення наказом Державної служби України з лікарських засобів від 29 грудня 2014 року N 1529 «Про державну реєстрацію медичних виробів» на підставі висновків експертизи

(випробувань) та рекомендацій Науково-експертної ради з питань державної реєстрації медичних виробів (протокол від 26.12.2014 N 13).

При цьому, Газоаналізатор Drager Alcotest 6810 в переліку сертифікованих, а отже і дозволених для використання, не значиться. Термін дії сертифікату на даний прилад закінчився 10.02.2015.

Порядок огляду на стан сп'яніння встановлений статтею 266 КУпАП, відповідно до ч. 2 якої, огляд водія на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, проводиться з використанням спеціальних технічних засобів працівником поліції у присутності двох свідків.

Направлення особи для огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду здійснюються в порядку визначеному Кабінетом Міністрів України.

У відповідності до Інструкції, огляду на стан сп'яніння підлягають водії транспортних засобів, щодо яких у поліцейського уповноваженого підрозділу Національної поліції України є підстави вважати, що вони перебувають у стані сп'яніння згідно з ознаками такого стану.

Тобто, нормативно-правовими актами визначений послідовний алгоритм дій фіксування вчинення адміністративного правопорушення, який є обов'язковим та має бути дотриманий.

Слід зазначити, що лише у разі відмови водія транспортного засобу від проходження огляду на стан сп'яніння на місці зупинки транспортного засобу або його незгоди з результатами огляду, проведеного поліцейським, такий огляд проводиться в найближчому закладі охорони здоров'я, якому надано право на його проведення відповідно до статті 266 КУпАП.

Однією та єдиною підставою для проведення огляду водія на стан алкогольного, наркотичного та іншого сп'яніння у медичному закладі є лише

відмова останнього від огляду працівником поліції із використанням спеціальних технічних засобів або в разі незгоди з його результатами (п. 7 Інструкції).

Статтею 266 КУпАП визначено, що огляд особи на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, проведений з порушенням вимог цієї статті, вважається недійсним.

Адміністративне стягнення за ст. 130 КУпАП:

- 1) Частина 1 статті 130 КУпАП – штраф 17 000 грн. та позбавлення прав строком на 1 рік.
- 2) Частина 2 статті 130 КУпАП – штраф 34 000 грн. та позбавлення прав строком на 3 роки та з оплатним вилученням транспортного засобу чи без такого або адміністративний арешт на строк 10 діб з позбавленням права керування транспортними засобами на строк 3 роки та з оплатним вилученням транспортного засобу чи без такого (за повторне порушення протягом року).
- 3) Частина 3 статті 130 КУпАП – штраф 51 000 грн. та позбавлення прав строком на 10 років та з конфіскацією транспортного засобу, який є у приватній власності порушника, або адміністративний арешт на строк 15 діб з позбавленням права керування транспортними засобами на строк десять років та з конфіскацією транспортного засобу, який є у приватній власності порушника (якщо особа двічі протягом року притягувалась до відповідальності).
- 4) Частина 4 ст.130 КУПАП – штраф 34 000 грн. або адміністративний арешт на строк п'ятнадцять діб, з позбавленням права керування транспортними засобами на строк три роки

В разі визнання особи винною у вчиненні адміністративного правопорушення повернення прав можливе тільки після закінчення одного

року, причому водієві необхідно буде повторно здавати іспит на знання правил дорожнього руху.

Разом з цим, сам протокол про адміністративне правопорушення не є самостійними беззаперечним доказом, а обставини викладені в ньому повинні бути перевірені за допомогою інших доказів, які б підтверджували вину особи, яка притягується до адміністративної відповідальності і не викликали сумніви.

Водії, стосовно яких у поліцейських є достатні підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, підлягають відстороненню від керування цими транспортними засобами та огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Керування річковими, морськими або маломірними суднами судноводіями в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, а так само передача керування судном особі, яка перебуває в стані такого сп'яніння чи під впливом таких лікарських препаратів, а також відмова осіб, які керують річковими, морськими або маломірними суднами, від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі (17000 грн.) НМДГ або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, з позбавленням права керування всіма видами плавучих засобів на строк від одного до трьох років.

Такі дії, вчинені особами, які не мають права керування річковими, морськими або маломірними суднами, тягнуть за собою накладення штрафу

в розмірі однієї тисячі п'ятисот (25500 грн.) неоподаткованих мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин.

Уживання судноводієм після аварійної події за його участю алкоголю, наркотиків, а також лікарських препаратів, виготовлених на їх основі (крім тих, що входять до офіційно затвердженого складу аптечки або призначені медичним працівником), або після того, як судно було зупинено на вимогу поліцейського або іншої уповноваженої законом посадової особи до проведення уповноваженою особою медичного огляду з метою встановлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, чи до прийняття рішення про звільнення від проведення такого огляду, тягне за собою накладення штрафу на судноводіїв у розмірі однієї тисячі двохсот (20400 грн.) неоподаткованих мінімумів доходів громадян з позбавленням права керування всіма видами плавучих засобів на строк три роки.

ІІІ. ОСОБЛИВОСТІ ОФОРМЛЕННЯ МАТЕРІАЛІВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЯКЕ ПЕРЕДБАЧЕНА ст. 117 ТА ч. 5-7 ст. 130 КУпАП

1. Особливості оформлення матеріалів про адміністративне правопорушення, відповідальність за яке передбачена статтею 117 «Порушення правил користування малими, спортивними суднами та водними мотоциклами» КУпАП

1. До порушень правил користування малими, спортивними суднами та водними мотоциклами відносяться порушення вимог:

- безпеки судноплавства;
- охорони навколишнього природного середовища;
- відповідної кваліфікації судноводіїв;
- дотримання безпечних умов для життя та здоров'я людей;
- за наявності необхідних судових документів;

Вони визначаються місцевими правилами плавання для малих, спортивних суден і водних мотоциклів та використання засобів для розваг на воді, які розробляються та за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері внутрішнього водного транспорту, затверджуються місцевими державними адміністраціями, виходячи із типовій форми місцевих правил плавання для малих, спортивних суден і водних мотоциклів та використання засобів для розваг на воді, затвердженої Наказом Міністерства інфраструктури України від 07.07.2022 № 493.

Порушення правил користування малими, спортивними суднами та водними мотоциклами може відбуватися під час:

- стоянки, виходу у плавання та плавання малих і спортивних суден, водних мотоциклів;
- проведення розваг на воді;

- проведення спортивних заходів.

2. Оформлення протоколів про адміністративне правопорушення, правил користування малими, спортивними суднами та водними мотоциклами

1. Протокол про адміністративне правопорушення складається в письмовій формі відповідно до статті 254 КУпАП.

Статей 255 КУпАП взагалі не передбачено ким складається протокол за ст.117 КУпАП, але у зв'язку з тим, що відповідно ст. 222 КУпАП розгляд справ за даним АП покладено на органи Національної поліції України, а ст. 258 КУпАП не передбачені випадки спрощеного провадження (протокол не складається), умовно передбачаємо, що складання протоколу за ст. 117 КУпАП покладено на органи Національної поліції України.

До протоколу про адміністративне правопорушення долучаються:

- 1) письмові пояснення свідків правопорушення в разі їх наявності;
- 2) схема місця пригоди (у випадку зіткнення, удар, навалювання, посадка на міліну малого судна та інше), яку підписують учасники пригоди та поліцейський;
- 3) акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу в разі здійснення його затримання;
- 4) акт огляду на стан сп'яніння в разі проведення огляду на стан сп'яніння;
- 5) акт огляду на стан сп'яніння в разі проведення огляду на стан сп'яніння;
- 6) копія міжнародного посвідчення на право управління прогулянковим судном або копія посвідчення судноводія малого судна/водного мотоцикла, виданим до набрання чинності Законом України «Про внутрішній водний транспорт» від 03.12.2020, за наявності оригіналу (вилучати посвідчення можливо лише після рішення суду);

7) копія суднового білету малого, спортивного судна та водних мотоциклів (за наявності оригіналу);

8) копії документів що підтверджують технічний нагляд малих, спортивних суден та водних мотоциклів (за наявності оригіналу);

9) показання засобів фото- та/або відеоспостереження (у разі їх наявності);

10) інші документи та матеріали, які містять інформацію про правопорушення.

За наявності технічної можливості протокол про адміністративне правопорушення складається в електронній формі з автоматичним присвоєнням йому відповідної серії та номера, який роздруковується за допомогою спеціальних технічних пристроїв.

2. Протокол підписується особою, яка його склала, і особою, яка притягається до адміністративної відповідальності. За наявності свідків і потерпілих протокол про адміністративне правопорушення підписується також цими особами.

У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від підписання протоколу про адміністративне правопорушення в ньому робиться відповідний запис.

Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право подати пояснення і зауваження щодо змісту протоколу, а також викласти мотиви своєї відмови від його підписання, які долучаються до протоколу.

Під час складання протоколу особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснюються її права й обов'язки, передбачені статтею 268 КУпАП, про що робиться відмітка у протоколі.

3. При складанні протоколу про адміністративні правопорушення правил користування малими, спортивними суднами та водними мотоциклами, в результаті яких відбулося зіткнення, удар, навалювання,

посадка на міліну та інше, до нього необхідно долучати акт обстеження малих, спортивних суден, водних мотоциклів, інших суден та гідроспоруд, в якому повинно бути зазначені наслідки транспортної події з описом місця, розмірів та характеру пошкоджень суден, пошкодження берегових об'єктів або споруд, знаків навігаційного огороження, травмування людей тощо.

3. Розгляд справ про адміністративні правопорушення правил користування малими, спортивними суднами та водними мотоциклами

1. Справа про адміністративне правопорушення розглядається за місцем його вчинення, за місцем проживання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, за місцем реєстрації транспортного засобу, відповідно реєстрації в Судновій книзі України.

2. Поліцейські розглядають справи про адміністративні правопорушення правил користування малими, спортивними суднами та водними мотоциклами, відповідно статті 222 КУпАП.

3. Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, користується правами, визначеними у статті 268 КУпАП.

4. Поліцейський під час підготовки до розгляду справи про адміністративне правопорушення вирішує такі питання:

- 1) чи належить до його компетенції розгляд цієї справи;
- 2) чи правильно складено протокол (якщо складання протоколу передбачено КУпАП) та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення;
- 3) чи повідомлено належним чином осіб, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце її розгляду (якщо справа не розглядається на місці);
- 4) чи витребувано необхідні додаткові матеріали, які потрібні для вирішення справи;
- 5) чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката.

6. Справа про адміністративне правопорушення розглядається відкрито, крім випадків, коли це суперечить інтересам охорони державної таємниці.

Розгляд справ про адміністративне правопорушення у закритому режимі проводиться із додержанням усіх правил провадження. Під час розгляду справи про адміністративне правопорушення у закритому режимі можуть бути присутні лише особи, які беруть участь у провадженні в цій справі.

7. Провадження в справі про адміністративне правопорушення не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю за обставин, визначених у статті 247 КУпАП.

8. Справа про адміністративне правопорушення розглядається в присутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. За відсутності цієї особи справа розглядається лише у випадках, коли є дані про своєчасне її сповіщення про місце і час розгляду справи і якщо від неї не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи (стаття 268 КУпАП).

Якщо при складанні протоколу особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, не була належним чином повідомлена про місце і час розгляду справи, їй за місцем проживання (перебування), роботи надсилається повідомлення про запрошення до підрозділу поліції на розгляд справи.

9. Розгляд справи розпочинається з представлення поліцейського, який розглядає цю справу. Поліцейський, що розглядає справу, оголошує, яка справа підлягає розгляду, хто притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснює особам, які беруть участь у розгляді справи, їх права і обов'язки. Після цього оголошується протокол про адміністративне правопорушення (якщо складення протоколу передбачається КУпАП), заслуховуються особи, які беруть участь у розгляді справи, досліджуються

докази і вирішуються клопотання. Під час розгляду справи потерпілого може бути опитано як свідка.

10. Поліцейський оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом і правосвідомістю.

11. Якщо при розгляді справи поліцейський прийде до висновку, що в порушенні є ознаки кримінального правопорушення, матеріали передаються прокурору або органу досудового розслідування.

12. При малозначності вчиненого адміністративного правопорушення поліцейський може звільнити особу, яка притягається до адміністративної відповідальності, від адміністративної відповідальності і обмежитись усним зауваженням.

13. У випадку закінчення на дату розгляду справи про адміністративне правопорушення строків накладення адміністративного стягнення, передбачених статтею 38 КУпАП, справа про адміністративне правопорушення підлягає закриттю без накладення на особу, яка притягається до адміністративної відповідальності, адміністративного стягнення.

Поліцейський, розглядаючи справу про адміністративне правопорушення, залежно від установлених обставин зазначає у рішенні про наявність або відсутність вини конкретної особи у його вчиненні та за результатами розгляду справи по суті на підставі статті 247 КУпАП приймає рішення щодо закриття справи про адміністративне правопорушення у зв'язку із закінченням строків, передбачених статтею 38 КУпАП.

14. Поліцейський, який розглядає справу, встановивши причини та умови, що сприяли вчиненню адміністративного правопорушення, вносить у відповідний державний орган чи орган місцевого самоврядування, громадську організацію або посадовій особі пропозиції про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов. Про вжиті заходи протягом тридцяти

календарних днів з дня надходження пропозиції повідомляє орган (посадову особу), який вніс пропозицію.

15. Потерпілим, свідкам, експертам і перекладачам відшкодовуються у встановленому порядку витрати, яких вони зазнали у зв'язку з явкою до поліцейського, у провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення.

4. Постанова по справі про адміністративне правопорушення правил користування малими, спортивними суднами та водними мотоциклами

1. Розглянувши справу про адміністративне правопорушення, поліцейський виносить постанову по справі про адміністративне правопорушення.

2. Зміст постанови по справі про адміністративне правопорушення правил користування малими, спортивними суднами та водними мотоциклами повинен відповідати статті 283 КУпАП.

3. По справі про адміністративне правопорушення правил користування малими, спортивними суднами та водними мотоциклами виноситься одна з таких постанов:

- 1) про накладення адміністративного стягнення;
- 2) про закриття справи.

4. Постанова про закриття справи виноситься при оголошенні усного зауваження, передачі матеріалів на розгляд громадської організації чи трудового колективу або передачі їх прокурору, органу досудового розслідування, а також за наявності обставин, передбачених статтею 247 КУпАП.

5. Постанова про накладення адміністративного стягнення по справі про адміністративне правопорушення правил користування малими, спортивними суднами та водними мотоциклами складається у письмовій формі або за наявності технічної можливості в електронній формі у вигляді

стрічки, яка роздруковується за допомогою спеціальних технічних пристроїв, із зазначенням відомостей, що відповідають пунктам постанови про накладення адміністративного стягнення по справі про адміністративне правопорушення правил користування малими, спортивними суднами та водними мотоциклами.

За наявності технічної можливості після винесення постанови в електронній формі у вигляді стрічки на мобільному логістичному пристрої відображається двовимірний штрих-код (QR-код), що містить інформацію з реквізитами для сплати штрафу.

Постанова оголошується негайно після закінчення розгляду справи (стаття 285 КУпАП). Копія постанови протягом трьох днів вручається або висилається поштою рекомендованим листом особі, стосовно якої її винесено.

Копія постанови в той самий строк вручається або надсилається потерпілому на його прохання. Копія постанови вручається під підпис. У разі якщо копія постанови надсилається, про це робиться відповідна відмітка у справі (стаття 285 КУпАП).

У випадках, передбачених статтею 258 КУпАП, копія постанови у справі про адміністративне правопорушення правил користування малими, спортивними суднами та водними мотоциклами вручається особі, щодо якої її винесено, на місці вчинення правопорушення (стаття 285 КУпАП).

6. Постанова про накладення адміністративного стягнення по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване не в автоматичному режимі, набирає законної сили після її вручення особі або отримання поштового повідомлення про вручення, або про відмову в її отриманні, або після повернення поштового відправлення з позначкою про невручення.

2. Особливості оформлення матеріалів про адміністративне правопорушення, відповідальність за яке передбачена статтею 130 «Керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції» КУпАП

1. Судноводії річкових, морських, малих, спортивних суден або водних мотоциклів, стосовно яких у поліцейських є достатні підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, підлягають відстороненню від керування цими транспортними засобами та огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

2. Обов'язковому огляду підлягають судноводії річкових, морських, малих, спортивних суден або водних мотоциклів – учасники аварії на воді, унаслідок якої є особи, які отримали тілесні ушкодження.

3. Направлення судноводіїв транспортних засобів для проведення огляду на стан сп'яніння і проведення такого огляду здійснюються відповідно до Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 року № 1103.

4. Огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, проводиться поліцейським з використанням спеціальних технічних засобів. Під час проведення огляду осіб поліцейський застосовує

технічні засоби відеозапису, а в разі неможливості застосування таких засобів огляд проводиться у присутності двох свідків. Наявні матеріали відеозапису долучаються до протоколу про адміністративне правопорушення.

Результати огляду зазначаються в акті огляду на стан алкогольного сп'яніння з використанням спеціальних технічних засобів.

Акт огляду на стан алкогольного сп'яніння з використанням спеціальних технічних засобів складається у двох примірниках, один з яких вручається особі, щодо якої проводився цей огляд. У разі виявлення стану алкогольного сп'яніння в результаті проведення огляду з використанням спеціальних технічних засобів складається протокол про адміністративне правопорушення, до якого долучаються акт огляду на стан сп'яніння та роздруківка із результатом огляду з використанням спеціального технічного засобу (у разі наявності).

5. У разі проведення огляду на стан сп'яніння в закладах охорони здоров'я висновок про його результати долучається до протоколу про адміністративне правопорушення (у разі підтвердження стану сп'яніння).

6. У разі відмови водія транспортного засобу від проведення огляду в закладі охорони здоров'я поліцейський із застосуванням технічних засобів відеозапису (а в разі неможливості застосування таких засобів у присутності двох свідків) складає протокол про адміністративне правопорушення, у якому зазначає ознаки сп'яніння і дії водія щодо ухилення від огляду.

7. Не можуть бути залучені як свідки поліцейські або особи, щодо неупередженості яких є сумніви.

IV. ПІДСТАВИ ТА ПОРЯДОК АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ, ЯКУ ПІДОЗРЮЮТЬ У ВЧИНЕННІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ НА ВОДНИХ ОБ'ЄКТАХ УКРАЇНИ

Затриманням в адміністративному праві називається допоміжний захід адміністративного припинення загального призначення (захід забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення), який полягає у тимчасовому обмеженні свободи пересування і місцезнаходження і застосовується в разі, коли інші заходи адміністративного припинення неефективні для забезпечення належного виконання провадження в справі про адміністративне правопорушення і забезпечення притягнення правопорушника до відповідальності.

Адміністративне затримання можливе лише в разі вчинення адміністративного правопорушення, затримання в разі скоєння злочину регулюється Кримінальним процесуальним кодексом України.

Процедура затримання

Частиною 1 статті 260 КУпАП визначено, що адміністративне затримання особи допускається з метою:

- припинення адміністративних правопорушень;
- коли вичерпано інші заходи впливу;
- встановлення особи;
- складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим;
- забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення.

При цьому, про адміністративне затримання обов'язково складається протокол.

У протоколі про адміністративне затримання обов'язково зазначаються:

- дата і місце його складення (число, місяць, рік, назва населеного пункту);
- посада, прізвище, ім'я та по батькові особи, яка склала протокол (спеціальне звання, прізвище, ім'я та по батькові);
- відомості про особу затриманого (прізвище, ім'я та по батькові (без скорочення), число, місяць, рік народження, фактичне місце проживання);
- час і мотиви затримання (зазначаються найменування ОВС, куди доставлено особу, яка скоїла адміністративне правопорушення; його місцезнаходження; число, місяць, рік, а також час доставляння; частина статті та стаття КУпАП, якими передбачена адміністративна відповідальність особи за вчинене адміністративне правопорушення, а також мотиви затримання, серед яких: припинення адміністративного правопорушення; інші заходи впливу; складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим; забезпечення своєчасного і правильного розгляду справи);
- в протоколі робиться відповідний запис про повідомлення працівників центру БПД та зазначаються число, місяць, рік та час, кого повідомлено і в який спосіб.

Права особи під час адміністративного затримання

Під час складання протоколу про адміністративне затримання посадова особа, що здійснює адміністративне затримання, роз'яснює особі, яка вчинила адміністративне правопорушення, її права, передбачені ст.ст. 55, 56, 59, 63 Конституції України та ст. 268 КУпАП.

Зокрема, затриманому роз'яснюються його права такі, як:

- знайомитися з матеріалами справи, давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання, при розгляді справи користуватися юридичною допомогою, виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження;
- оскаржити постанову по справі (ст. 268 КУпАП).

Слід зауважити, що відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» особи, до яких застосовано адміністративне затримання, мають право на правові послуги, що полягають у:

- здійсненні представництва їх інтересів в судах, інших державних органах (зокрема, органах внутрішніх справ), органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;
- складенні документів процесуального характеру.

Протокол підписується посадовою особою, яка його склала, і затриманою особою. У разі відмови затриманої особи від підпису протоколу в ньому робиться запис про це.

Необхідно звернути увагу, що про місце перебування особи, затриманої за вчинення адміністративного правопорушення, негайно повідомляються її родичі, а на її прохання – адміністрація за місцем роботи чи навчання. Цього вимагає також норма ст. 29 Конституції України, згідно з якою про арешт або затримання людини має бути негайно повідомлено родичів заарештованого чи затриманого. Час та дата повідомлення родичів також зазначаються у протоколі.

Строки адміністративного затримання

Відповідно до ст. 263 КУпАП загальний строк адміністративного затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, становить не більш як 3 години. Але, наприклад, в необхідних випадках для встановлення особи та/або з'ясування обставин правопорушення, строк затримання може становити до трьох діб.

Відповідно ч. 3 ст. 263 КУпАП осіб, які порушили правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, може бути затримано на строк до трьох годин для складання протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження – до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання.

Згідно з ст. 37 Закону України «Про Національну поліцію» відлік часу утримання затриманої фізичної особи в спеціально відведених для цього приміщеннях рахується з моменту її фактичного затримання. Тимчасове обмеження пересування особи негайно припиняється, якщо необхідності здійснювати такий захід немає.

Перед поміщенням, наприклад, до кімнати для затриманих чергової частини органу поліції у службовому приміщенні, куди доставлено особу, яка вчинила адміністративне правопорушення, відповідно до статті 264 КУпАП уповноваженою на те посадовою особою однієї статі з особою, яку доставили, в присутності двох свідків (понятих) тієї ж статі проводиться особистий огляд і огляд речей доставленої особи.

Огляд речей, ручної кладі та інших предметів здійснюється у присутності особи, у власності (володінні) якої вони є. У невідкладних випадках зазначені речі, предмети може бути піддано оглядові за участю двох свідків (понятих) за відсутності власника (володільця).

Про проведення особистого огляду та огляду речей складається протокол, який підписують особа, яку було піддано оглядові та у якої оглядали речі, поняті та посадова особа органу поліції, яка його склала.

Також про особистий огляд та огляд речей особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне затримання.

Що варто знати особі на випадок її затримання працівниками правоохоронних органів?

Звертаючись до особи поліцейський зобов'язаний назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, не випускаючи його з рук (частина третя статті 19 Закону України "Про Національну поліцію").

Поліцейському заборонено знімати з однострою чи приховувати нагрудний знак, а також будь-яким іншим чином перешкоджати прочитанню інформації на ньому або фіксуванню її за допомогою технічних засобів.

Якщо поліцейського неможливо ідентифікувати за зовнішніми ознаками, він зобов'язаний пред'явити особі документ, що посвідчує його повноваження.

У випадку висловлення працівником прохання щодо надання йому на перевірку документів, що посвідчують особу або надають особі право вчиняти певні дії, варто попередньо з'ясувати у працівника правоохоронного органу підстави такої перевірки.

Поліцейський має право вимагати в особи пред'явлення нею документів, що посвідчують особу, та/або документів, що підтверджують відповідне право особи, у таких випадках:

- якщо особа володіє зовнішніми ознаками, схожими на зовнішні ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи;
- якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення;
- якщо особа перебуває на території чи об'єкті із спеціальним режимом або в місці здійснення спеціального поліцейського контролю;
- якщо в особи є зброя, боєприпаси, наркотичні засоби та інші речі, обіг яких обмежений або заборонений, або для зберігання, використання чи

перевезення яких потрібен дозвіл, якщо встановити такі права іншим чином неможливо;

- якщо особа перебуває в місці вчинення правопорушення або дорожньо-транспортної пригоди, іншої надзвичайної події;
- якщо зовнішні ознаки особи чи транспортного засобу або дії особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення правопорушення, транспортний засіб може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення.

СЛОВНИК ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ

Відкрите море – це весь морський простір, який не входить у територіальні і внутрішні води України або іншої держави і на який не поширюється нічий суверенітет.

Водний мотоцикл – будь-яке мале судно, що використовує свої власні механічні засоби руху, яке здатне нести на своєму борту одного чи кількох людей і яке побудоване чи призначене для ковзання по водній поверхні чи виконання спортивних фігур;

Водний транспорт – вид транспорту, що виконує перевезення вантажів і пасажирів по водних шляхах, як природних (ріки, озера, моря, океани, протоки), так і штучних (канали, водосховища тощо), поділяється на морський та річковий.

До **внутрішніх морських вод** відносяться води портів, заток, бухт, лиманів, береги яких повністю належать Україні.

Засоби зв'язку і сигналізації (які убезпечують рух) – це світлофори, семафори, локатори, системи телеметрії і дистанційного керування, радіостанції, пеленгатори тощо.

Мале судно – будь-яке судно, крім судна риболовного, довжина корпусу якого менша 20 м, за винятком суден, побудованих чи обладнаних для буксирування, штовхання чи ведення в зчаленні суден, що не є малими суднами, а також суден, на яких дозволено перевозити більше 12 пасажирів, і поромів;

Морський транспорт – вид транспортної сфери матеріального виробництва, який здійснює перевезення вантажів та пасажирів морськими суднами. Морський транспорт широко застосовується для міжнародних та внутрішніх перевезень.

Річковий транспорт – вид транспорту, що здійснює перевезення пасажирів та вантажів в основному по внутрішніх водних шляхах, як

природних, так і штучних (канали, водосховища, шлюзовані ділянки річок).

Спортивне судно – плавзасіб, який відповідає вимогам спеціальних правил побудови та безпеки експлуатації, обслуговується у часі плавання спеціально підготовленими особами (екіпажем), використовується лише для занять спортом і не використовується для комерційних перевезень вантажів та пасажирів (*Державний комітет молодіжної політики; спорту і туризму України, Наказ "Про Положення про визначення вітрильних плавзасобів як спортивних вітрильних суден та порядок їх обліку" від 12.04.2001 №947*)

Споруди (які забезпечують рух) на них – це пасажирські платформи, навантажувально-розвантажувальні рампи, мости, віадуки, тунелі, естакади, підпірні стани, сітки для попередження падіння каміння, причали, шлюзи, тягові станції та опори фунікулерів, канатних доріг, шлагбауми, бакени, маяки, шляхові знаки.

Територіальні води – це морський пояс, який примикає до сухопутної території України (шириною 12 морських миль).

Шляхи сполучення – це залізничне полотно з рейками, шпалами, насипом на магістральних і під'їзних шляхах; злітні смуги, доріжки для вирулювання; фарватери, канали; автомобільні дороги.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон Української РСР від 07.12.1984 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
2. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 06.11.2015 № 1376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0270-19>
3. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі : Наказ МВС України від 07.11.2015 № 1395 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15>
4. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції : Наказ МВС України та МОЗ України від 09.11.2015 № 1452/735. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1413-15>
5. Про затвердження Правил судноплавства на внутрішніх водних шляхах України : Наказ Міністерства транспорту від 16.02.2004 № 91. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0872-04?find=1&text=спорт+судн#w1_1
6. Типова форма місцевих правил плавання для малих, спортивних суден і водних мотоциклів та використання засобів для розваг на воді, затверджена Наказом Міністерства інфраструктури України від 07.07.2022 № 493. URL: http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/835_2_19-22.pdf
7. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., допов. Х. : Право, 2013. 1040 с.;

8. Постанови Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах. URL : <http://www.scourt.gov.ua>.

9. Сухонос, В.В. Кримінальне право України. Особлива частина: підручник / В.В. Сухонос, Р.М. Білоконь, В.В.Сухонос (мол.) / за заг. ред. доктора юрид. наук, проф. В.В. Сухоноса. Суми : ПФ "Видавництво "Університетська книга", 2020. 672 с.

10. Лихова С.Я. Теоретичні основи кваліфікації кримінальних правопорушень: навчальний посібник. К.: НАУ, 2021.160 с.

11. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар : 2т. за ред. В.Я. Тацій, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 5-те вид., допов. Харків : Право, 2013. Т.2 : Особлива частина. 1040 с.

12. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 9-те вид., перероб. та допов. Київ: Юрид. думка, 2012. 1316 с.

13. Г.М. Анасімов, О.О. Володіна, І.О. Зінченко та ін. за ред. М.І. Панова. Кваліфікація злочинів : навч.посіб. Вид.2-ге, допов. Та випр. Харків : Право, 2017. 360 с.

14. Закон України від 26.06.91 р. № 1268 – XII. Про охорону навколишнього природного середовища. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України* <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

15. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>;

16. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

17. Про внутрішній водний транспорт: Закону України від 03.12.2020 № 1054-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1054-20#Text>

Навчальне видання

**ДОКУМЕНТУВАННЯ ПОЛЩЕЙСЬКИМИ
ОКРЕМИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ НА
ВОДНИХ ОБ'ЄКТАХ УКРАЇНИ**

методичні рекомендації

Автори-укладачі:
Денисова Алина Володимирівна
Афонін Дмитро Сергійович
Чекмарьова Ірина Миколаївна

Підп. до друку _____. Формат 60х84/16. Друк трафаретний. Папір офісний.
Гарнітура Times. Ум.-друк. арк. 1,85. Обл.-вид. арк. 2,00. Наклад 50 прим.

Редакційно-видавниче видання